

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طرح روی جلد

مهر آستان قدس که بر احکام دوره‌ی قاجاریه حک شده است با سجع العزة لله انا ولي الله ابوالحسن علی بن موسی الرضا(ع)، یا قاهر العدو و یا والی الولی یا مظهر العجايب یا مرتضی علی.

گاهنامه علمی - تخصصی در حوزه‌ی پژوهش‌های
اسنادی، آرشیوی و تاریخ شفاهی

جستاری در وقفنامه‌ها و اسناد وقفی موقوفات آستان قدس رضوی
سال اول، شماره ۱، زمستان ۱۳۹۱ - شمارگان ۵۰۰ نسخه - قیمت ۳۰۰۰ تومان

سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی	صاحب امتیاز:
محمدهادی زاهدی	مدیر مسئول:
ابوالفضل حسن‌آبادی	سرمدین:
علی سوزنچی کاشانی	قائم‌مقام سردبین:
الهه محبوب فریمانی	مدیر داخلی:
جلال قیامی	ویراستار:
حسین مرواریدی	طرح جلد:
زهرا آخرتی	حروفچین:
علی برهانی	صفحه‌آرایی:

نشانی: مشهد - حرم مطهر - بست شیخ طوسی - سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی
ص.پ. ۱۷۷

تلفن و دورنگار مدیریت امور اسناد و مطبوعات ۲۲۲۱۱۴۹

دورنگار سازمان: ۲۲۲۰۸۴۵ - ۰۵۱۱

پست الکترونیک: PsA@aqlibrary.ir

وبسایت سازمان: www.aqlibrary.ir

راهنمای تهیه و تنظیم مقاله

۵. در صفحه نخست، مشخصات کامل پدیدآورنده شامل نام و نام خانوادگی، مدرک تحصیلی، وابستگی سازمانی، نشانی کامل پستی، شماره تلفن و نشانی پست الکترونیکی درج شود.

۶. تصاویر اسناد و عکسها با وضوح dpi300 و با فرمت Tif و جدای از متن مقاله همراه با توضیحات کامل به همراه CD ارسال گردد.

۷. توضیحات مربوط به اصطلاحات و واژه‌ها در قسمت پی‌نوشتها بیاید.

ارجاعات به صورت پی‌نوشت در انتهای مقاله و به صورت ذیل بیاید:

اسناد: نام سازمان دارنده سند، شماره بازیابی و صفحه.

مصاحبه‌ها: نام مصاحبه‌کننده و مصاحبه‌شونده، زمان دقیق مصاحبه (روز، ماه، سال)، مکان مصاحبه، شماره پرونده یا نوار، محل نگهداری، شماره صفحه.

کتاب: نام و نام خانوادگی، نام کتاب، نام مترجم، محل نشر، ناشر، سال نشر، جلد، چاپ، شماره صفحه.

مقالات: نام و نام خانوادگی، «عنوان مقاله»، نام نشریه، شماره، تاریخ انتشار، شماره صفحه.

ملاحظات:

- مطالب ارسالی به نویسندگان محترم عودت داده نمی‌شود.

- هیئت تحریریه مجله در رد یا قبول و نیز ویرایش مطالب آزاد است.

پژوهشنامه مطالعات اسنادی و آرشیوی

گاهنامه‌ای است در حوزه اسناد مکتوب و مطالعات آرشیوی که قصد دارد پژوهش‌هایی را با تکیه بر اسناد موجود در آستان قدس و سایر مراکز آرشیوی منتشر کند. رویکرد موضوعی این مجله بیشتر تأکید بر تاریخ خراسان بزرگ و آستان قدس است و توسعه مطالعات آرشیوی بر اساس تجربیات کارشناسان و بهره‌گیری از مطالعات حوزه تاریخ شفاهی را جزو اهداف خود قرار داده است.

شرایط پذیرش مقاله:

۱. مقالاتی جهت بررسی و چاپ پذیرفته می‌شوند که علمی و مستند به اسناد معتبر و نویافته و برگرفته از تجربیات باشند.
۲. نوشته‌هایی که با رویکرد موضوعی مجله تدوین شده باشند در اولویت است.
۳. مسئولیت مطالب مندرج در هر مقاله، بر عهده نویسنده است.
۴. مقاله نباید پیشتر در نشریات فارسی زبان داخل یا خارج از کشور چاپ شده باشد.

ضوابط تهیه مقاله

۱. مقالات به ترتیب شامل بخش‌های چکیده ساختاریافته، واژگان کلیدی، مقدمه، متن و نتیجه باشد. چکیده مقاله حداکثر در ۲۰۰ کلمه ارائه شود.
  ۲. حجم مقاله از ۱۵ صفحه فراتر نرود.
  ۳. شیوه نگارش بر اساس دستور خط فرهنگستان زبان و ادب فارسی است.
- مقاله با word و قلم Blutos13 تنظیم گردد.

فهرست مقالات

- پیشگفتار ۵
- بررسی تحلیلی جنبه‌هایی از مصرف موقوفات آستان قدس رضوی در دوره‌ی صفویه
ابوالفضل حسن‌آبادی ۷
- سیاست‌های وقفی عصر نادر و موقوفات آستان قدس رضوی
زهرا فاطمی مقدم ۳۷
- موقوفات متولیان آستان قدس رضوی از صفویه تا پایان قاجاریه
علی سوزنچی کاشانی / کاظم جهانگیری کلانه ۶۲
- پایگاه اجتماعی واقفان املاک آستان قدس رضوی
اعظم نظرکرده ۹۹
- تمسک در اسناد اداری و وقفی آستان قدس رضوی
اللهه محبوب فریمانی ۱۲۴
- معرفی یکی از موقوفات آستان قدس رضوی «موقوفه عتیقی»
مهدی خانی زاده ۱۵۰
- فضل الله بدایع نگار، پیش‌گام در وقف مطبوعات
علی نجف زاده ۱۹۸
- بازخوانی و شرح وقف‌نامه‌ی میرزا محمدحسین عضدالملک پیرامون وقف کنیز برای
دارالشفاء امام رضا (ع) ۲۱۰
- سعیده جلالیان
یک وقف‌نامه از دو مسجد تاریخی ۲۲۳
- سیدمحسن حسینی
فهرست وقف‌نامه‌های موجود در مدیریت امور اسناد و مطبوعات سازمان کتابخانه‌ها،
موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی ۲۳۰
- جواد فتحایی
بررسی مهر و امضا در وقف‌نامه‌های آستان قدس رضوی از دوره صفویه تا پهلوی
آمنه موسوی ۲۷۸
- موقوفه‌ی عتیقی در گفتگو با محمدرضا عتیقی مقدم
محمد نظرزاده ۲۹۰

پیشگفتار

آستان قدس رضوی به عنوان بزرگ‌ترین نهاد وقفی در ایران همواره نقش تأثیرگذاری در امور فرهنگی در ایران و بویژه خراسان داشته است. بررسی سابقه کارهای فرهنگی آن در دوره‌ی معاصر نشان می‌دهد که این تأثیرگذاری در سه بُعد جمع‌آوری، نگهداری و ساماندهی منابع با ارزش اسنادی، مطبوعاتی و نسخه‌های خطی، تولید و ارائه محصولات علمی مانند مقالات، کتاب و فراهم‌سازی زمینه‌های انتشار تولیدات علمی مانند انتشارات و چاپ مجله میسر بوده است.

سابقه حضور آستان قدس رضوی در عرصه‌ی تاریخ‌نگاری خراسان به مجله‌ی نامه آستان قدس در دهه‌ی ۴۰ و ۵۰ برمی‌گردد، به نوعی که یکی از تأثیرگذارترین مجلات محلی در ایران در زمان خود به‌شمار می‌رفت. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی که زمینه‌ساز گسترش فعالیت‌های فرهنگی در آستان قدس گردید به تدریج مجلات متنوعی در مؤسسات فرهنگی آستان قدس رضوی مانند بنیاد پژوهش‌های اسلامی، خراسان‌شناسی (در یک مقطع زمانی) دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه امام‌رضا در حوزه‌های موضوعی مختلف به چاپ رسید. اما جای نشریه‌ای ماندگار که بتواند در حوزه‌ی تاریخ آستان قدس و خراسان بزرگ، نقش مؤثری داشته و در زمینه‌های مختلف تاریخ فرهنگی، اقتصادی، مذهبی و سیاسی به انتشار مقاله بپردازد خالی بود.

- این مدیریت در چند سال گذشته فعالیت هدفمندی را برای چاپ اسناد و مقالات تاریخی در زمینه‌ی آستان قدس و تاریخ خراسان با چاپ دفاتر اسناد پیگیری نموده و الحمدلله جایگاه خوبی در بین کارهای سندی داشته است. در همین راستا به منظور پُر کردن خلأ ناشی از نبود مجله‌ی تخصصی در زمینه‌ی تاریخ آستان قدس و خراسان،

ارتقای سطح کیفی مقالات، تنوع بخشی به موضوعات، استفاده از همه ظرفیت‌های مراکز اسناد در زمینه‌ی اسناد و تاریخ شفاهی و اهمیت اسناد در مستندسازی وقایع تاریخی، تصمیم به تبدیل وضعیت دفتر اسناد به مجله‌ای به نام پژوهشنامه مطالعات اسنادی و آرشیوی نموده است. امیدواریم این اقدام گام بلندی در زمینه‌ی شکل‌گیری و گسترش مطالعات اسنادی و آرشیوی باشد و قابلیت پاسخگویی به نیاز مخاطبان و استفاده از توان کارشناسان را در راستای بروزرسانی اطلاعات آرشیوی و نحوه‌ی استفاده از اسناد مکتوب و غیر مکتوب داشته باشد.

مجله پژوهشنامه مطالعات اسنادی و آرشیوی، از خانم‌ها دکتر نزهت احمدی و زهرا طلایی که داوری تعدادی از مقالات را برعهده داشتند و نیز مدیریت موقوفات آستان قدس رضوی و کارشناسان آنجا برای تأیید محتوای مقاله‌های این شماره‌ی نشریه، سپاسگزاری می‌کند.

ابوالفضل حسن‌آبادی

سر دبیر